

Hoofdstuk 4 – Vrijwillige en justitiële pleegzorg en pleegoudervoogdij

Wanneer een kind in omstandigheden verkeert die zijn groei of ontwikkeling belemmeren, kan er een melding gedaan worden bij het Veiligheidshuis/AMK (Advies en Meldpunt Kindermishandeling), bij het Centrum voor Jeugd en Gezin en bij BJZ Limburg/ gecertificeerde instelling.

Een jeugdbeschermingsmaatregel komt vaak tot stand op grond van een melding van een van deze organen bij de Raad voor de Kinderbescherming. De Raad start aan de hand van de zorgmelding een raadsonderzoek. De uitslag van dit onderzoek kan leiden tot een advies aan de Kinderrechter.

Een rechter kan, na alle partijen gehoord te hebben, gedwongen hulpverlening opleggen en kan eveneens een uitspraak doen voor een uithuisplaatsing. De meest gehanteerde term voor gedwongen hulpverlening is een ondertoezichtstelling. Echter leidt niet iedere ondertoezichtstelling tot een uithuisplaatsing.

Ouders delen na de uitspraak van de rechter het gezag over hun kind BJZ Limburg/ gecertificeerde instelling, tenzij ouders niet in staat worden geacht dit gezag in te vullen. In de gevallen waarin ouders niet in staat worden geacht tot het uitoefenen van het gezag, is er sprake van een voogdijmaatregel. In dit geval gaat de volledige voogdij naar BJZ Limburg/ gecertificeerde instelling.

De rechter benoemt een voogd als:

- de ouder(s) met gezag is/zijn ontheven of ontzet uit het ouderlijk gezag;
- de ouder(s) met gezag is/zijn overleden;
- de ouder(s) zelf nog minderjarig is/zijn;
- er andere gronden voor zijn, hierbij gaat het vaak om de voorlopige voogdij.

Er zijn situaties waarbij de rechtbank van mening is dat direct handelen noodzakelijk is. Dan is er sprake van een spoedeisende maatregel met een tijdelijk karakter (drie maanden). Een spoedeisende maatregel (bijvoorbeeld bij kinderen die in een drugspannend worden aangetroffen, jonge kinderen die over straat zwerven en acute mishandeling) leidt meestal tot een uithuisplaatsing. Dit noemt men een voorlopige ondertoezichtstelling (VOTS). Het bijzondere van een spoedeisende maatregel is dat er direct wordt gehandeld op verzoek van De Raad voor de Kinderbescherming. De Raad voor de Kinderbescherming gaat daarna een onderzoek doen.

De Raad voor de Kinderbescherming is een onderzoekende instantie die de kinderrechter adviseert. BJZ Limburg/ gecertificeerde instelling is een uitvoerende instantie.

Pleegzorg neemt verantwoording in een deeltaak van BJZ Limburg/ gecertificeerde instelling, namelijk de begeleiding van uithuisgeplaatste kinderen in een pleeggezin. Op het moment dat u in beeld komt als pleegouder, heeft de medewerker van BJZ Limburg/ gecertificeerde instelling (gezinsvoogd (bij een ondertoezichtstelling) en voogd (bij een voogdijmaatregel) het kind al aangemeld bij Pleegzorg (via een Indicatie Besluit/beschikking). Naast het daadwerkelijk opdracht geven tot het plaatsen van het kind, zijn (gezins-)voogden belangrijk in de besluitvorming betreffende de contacten/omgangsregelingen met de ouders. Zij treden hierover vaak in contact met de begeleider pleegzorg. De (gezins-)voogd rapporteert regelmatig over de ontwikkelingen van het kind en het gezin van herkomst.

Vrijwillige plaatsing

De ouder(s) heeft/hebben nog altijd het gezag over het kind. Dat betekent dat zij in principe op ieder moment de plaatsing kan/kunnen beëindigen. Op het moment dat team jeugd de vrijwillige plaatsing formeel maakt door een beschikking Pleegzorg af te geven wordt een plaatsing van een kind bij pleegouders formeel. Pleegouders krijgen vanaf dat moment begeleiding bij de opvoeding en een pleegvergoeding. Het pleegkind moet ook op het nieuwe adres ingeschreven worden. Het wijkteam stelt bij een vrijwillige plaatsing wel als eis dat de ouder ermee akkoord moet gaan dat het kind in het pleeggezin woont.

De Wet op de Jeugdzorg bepaalt dat voor alle vormen van hulp, naast de eventuele toetsing bij een rechter, een beschikking nodig is. Dit is het best te zien als een ‘verwijskaart’ voor hulp, die door de (gezins-)voogd moet worden aangevraagd.

Pleegoudervoogdij

Als uw pleegkind waarschijnlijk tot zijn 18^e jaar bij u blijft wonen en BJZ Limburg/ gecertificeerde instelling heeft de voogdij over uw pleegkind en het is in het belang van het pleegkind, dan kunt u overwegen om de pleegoudervoogdij aan te vragen. In deze regeling kunt u als pleegouder(s) de voogdij uitoefenen met behoud van begeleiding (minimaal 1 keer per jaar) en pleegvergoeding (dit betreft de dagvergoeding).

Vanaf januari 2014 zijn er extra middelen ingezet zodat pleegoudervoogden ook een aantal bijzondere kosten zoals fiets, schoolkosten, paspoort e.d. kunnen declareren bij XONAR. XONAR bepaalt welke kosten er vergoed gaan worden. Daarnaast blijft uw pleegzorgwerker u, uw gezin en het pleegkind begeleiden. Vanaf het moment van de aanvraag tot de pleegoudervoogdij blijft er ook een bepaling nodig. BJZ Limburg zorgt voor afgifte hiervan.

De wet Verbetering positie Pleegouders is in juli 2013 ingegaan. Een van de grote wijzigingen in deze wet is dat vanaf dat moment beide pleegouders pleegoudervoogdij over hun pleegkind aan kunnen vragen (voorheen kon slechts een van beide pleegouders dit aanvragen) met behoud van begeleiding en vergoeding.

Voorwaarden voor pleegoudervoogdij zijn:

1. Er is al een voogdij maatregel. Deze wordt uitgeoefend door BJZ Limburg/gecertificeerde instelling.
2. Er dient opnieuw een bepaling pleegzorg aangevraagd te worden.
3. Het is in het belang van uw pleegkind dat de pleegoudervoogdij wordt aangevraagd. Het is belangrijk dat ouders in dit besluit worden betrokken.
4. De pleegouders willen graag de voogdij uitoefenen, maar willen ook de begeleiding en vergoeding vanuit XONAR blijven ontvangen.
5. BJZ Limburg/ gecertificeerde instelling stemt ermee in de voogdij aan de pleegouders over te dragen en laat zich van de voogdij ontslaan. Indien BJZ Limburg niet meewerkt, moet(en) de pleegouder(s) zelf een verzoek tot ontslag indienen.
6. De rechter moet het verzoek honoreren.
7. Pleegouders zijn verplicht begeleiding van XONAR (begeleider pleegzorg) te accepteren. De frequentie van de begeleiding wordt in samenspraak tussen de pleegouders en begeleider pleegzorg bepaald. Er moet minimaal 1 keer per jaar een gesprek plaatsvinden. Daarnaast moeten de veiligheidslijsten 1 maal per jaar worden afgenomen.

Als pleegoudervoogd bent u wettelijk verantwoordelijk en in principe aansprakelijk voor uw pleegkind. Zo bent u verantwoordelijk voor het beheren van het eventuele vermogen van het kind. Daarnaast duurt de plaatsing in uw pleeggezin in ieder geval tot uw pleegkind meerderjarig is. Als de plaatsing voortijdig wordt beëindigd, behoudt u als pleegouder in principe de voogdij. Indien u als pleegouder de voogdij krijgt, gaat u dus een verbintenis voor langere tijd met uw pleegkind aan. Een verbintenis waarvan u zichzelf niet eenvoudig kunt ontslaan.

Blokkaderecht

De ouder(s) met het gezag of de voogd mogen een pleegkind dat met hun instemming in een pleeggezin is geplaatst en daar één jaar of langer verblijft, niet uit het pleeggezin weghalen zonder toestemming van de pleegouders. Dit geldt niet wanneer een pleegkind onder toezicht (OTS) staat. Om een beroep te kunnen doen op het blokkaderecht moet aan twee voorwaarden zijn voldaan:

- er is sprake van een vrijwillige plaatsing of een plaatsing in het kader van voogdij;
- de plaatsing duurt al minimaal één jaar.

Het blokkaderecht kan worden ingezet tegenover de voogd en tegenover de met gezag belaste ouder(s). Zie hiervoor ook de diverse wetsartikelen van het Burgerlijk Wetboek.

Pleegouders als 'belanghebbende'

Om als pleegouders als 'belanghebbende' te worden beschouwd, zijn er enkele zaken van belang:

1. De duur van de pleeggezinplaatsing;
2. De aard van de plaatsing;
3. De mening van het pleegkind.

Ad 1:

Als u minstens één jaar voor uw pleegkind hebt gezorgd, beschouwen de meeste rechters u 'officieel' als 'belanghebbende'. U wordt betrokken bij belangrijke beslissingen rondom het pleegkind. Echter kunt u hierin niet beslissen, maar uw mening wordt wel gevraagd. De beslissing wordt genomen door ouder met gezag of door de (gezins-)voogdijwerker. U krijgt een uitnodiging voor de zittingen bij de rechtbank over uw pleegkind, bijvoorbeeld over de verlenging van de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing of over wijzigingen in de omgangsregeling.

Ad 2:

Ook als u korter dan één jaar voor uw pleegkind hebt gezorgd, kunt u als 'belanghebbende' worden aangemerkt, bijvoorbeeld bij een perspectief biedende plaatsing. Hierbij is het de bedoeling dat de plaatsing in uw gezin langer dan één jaar zal duren. Het is dan een logische stap om u eerder te beschouwen als 'belanghebbende'.

Ad 3:

Uw pleegkind kan ook zelf aangeven dat het graag wil dat u op een zitting aanwezig bent of in zijn algemeenheid als 'belanghebbende' wordt aangemerkt.

BJZ Limburg/gecertificeerde instelling moet bij al zijn verzoeken aan de kinderrechter een lijst met 'belanghebbenden' meesturen. De rechter kan hiermee instemmen of aan BJZ Limburg/gecertificeerde instelling vragen om de lijst met 'belanghebbenden' aan te vullen, bijvoorbeeld met de gegevens van de pleegouder(s). BJZ Limburg/gecertificeerde instelling kan dit (gemotiveerd) weigeren, maar de kinderrechter kan besluiten om deze personen toch op te roepen als 'belanghebbende'. U kunt zelf aan de (gezins-)voogdijwerker vragen om u op de lijst van 'belanghebbenden' te vermelden. Vindt men bij BJZ Limburg/gecertificeerde instelling dat u geen 'belanghebbende' bent, dan vraagt u het aan de kinderrechter. U schrijft aan de kinderrechter dat u ter zitting wilt verschijnen om uw mening te geven of u zet uw mening voor de kinderrechter op papier. De kinderrechter heeft het laatste woord om u aan te merken als 'belanghebbende'. In bijna alle gevallen zal de rechter uw mening meewegen in zijn/haar beslissing. Echter heeft u als 'belanghebbende' ook verplichtingen. De rechter kan bijvoorbeeld van u als 'belanghebbende' eisen dat u alle gegevens en bewijsstukken verstrekt die hij/zij wil inzien.

Op 15 maart 2011 heeft de Tweede Kamer met twee belangrijke voorstellen ingestemd:

- Pleegouders krijgen spreekrecht in de rechtszaal.
- Een besluit over het beëindigen van een langdurige plaatsing in een pleeggezin moet voortaan altijd aan de kinderrechter worden voorgelegd.

Wettelijke aansprakelijkheid

Bij aansprakelijkheid is de hoofdregel dat de ouder met gezag of de voogd (dit kan BJZ Limburg/gecertificeerde instelling zijn) aansprakelijk is voor het kind tot 14 jaar. Hier valt ook het betalen van de aangerichte schade aan derden onder. Echter kunnen de ouders of BJZ Limburg/gecertificeerde instelling alleen aansprakelijk zijn als zij met het gezag/de voogdij zijn belast.

Voor kinderen tussen de 14 en 16 jaar geldt als hoofdregel dat het kind en eventueel de ouder met gezag of de voogd de veroorzaakte schade moeten vergoeden. De ouder met gezag of de voogd is niet altijd in staat om dagelijks feitelijke invloed uit te oefenen op het gedrag van een kind dat niet meer thuis woont. Zij kunnen daarom van deze aansprakelijkheid worden uitgesloten. Wanneer een

pleegkind ouder is van 16 jaar is hij/zij zelf aansprakelijk. Vaak valt de schade dan nog onder de WA-verzekering.

De Aansprakelijkheidsverzekering Particulieren (AVP) dekt in de meeste gevallen de onrechtmatige daden van degene die de verzekering sluit, maar ook van diens minderjarige kinderen.

Als u als pleegouder(s) de voogdij over uw pleegkind heeft, dan bent u in principe dus wettelijk aansprakelijk voor de schade aan derden die uw pleegkind aanricht. U doet er daarom goed aan om uw pleegkind mee te verzekeren in uw gezins-WA-verzekering. Wanneer u niet de voogdij heeft, kunt u doorgaans alleen in uitzonderlijke gevallen aansprakelijk worden gesteld. Er moet dan sprake zijn van een door u gepleegde onrechtmatige daad. Echter is het wel verstandig om uw pleegkind mee te verzekeren in uw WA-verzekering. Ook wanneer u niet de voogdij heeft.

Vakantie naar het buitenland

Als uw pleegkind meegaat op vakantie naar het buitenland moet het een paspoort of identiteitskaart hebben. Wanneer uw pleegkind onder voogdij staat, heeft u voor het aanvragen van een paspoort toestemming nodig van de voogd (BJZ Limburg/ gecertificeerde instelling). Is uw pleegkind onder toezicht gesteld, dan heeft u toestemming nodig van de ouder(s) met gezag. Deze toestemming van ouder(s) is ook nodig wanneer er sprake is van een vrijwillige plaatsing. Zie hiervoor ook hoofdstuk 5, 5.10 reisdocumenten.

Als uw pleegkind 12 jaar of ouders is, kan het zelf een identiteitskaart aanvragen. Deze kaart is geldig in Europa. Wanneer uw pleegkind naar het buitenland gaat, is het verstandig om een kopie van het pleegcontract en een verklaring van uw pleegzorgvoorziening in het Engels en/of Frans/Duits mee te nemen. XONAR kan u deze op verzoek toezenden.

Het is belangrijk dat u XONAR, altijd inlicht wanneer u plannen heeft om naar het buitenland te gaan.

Alle hierboven beschreven informatie is beknopt weergegeven. De uitgebreide versie is te lezen in het boek Paraplu voor pleegouders – In de juridische praktijk, geschreven voor Mariska Kramer. Het boek is uitgegeven bij Uitgeverij SWP Amsterdam.

ISBN 90 6665 647 6